

Najveći speleološki objekti na svijetu

U francuskom speleološkom časopisu »Spelunca« (br. 2 za 1973. god.) izašao je kratak članak P. Courbona »Les plus grandes cavités du monde« (Najveći speleološki objekti na svijetu), s popisom najdubljih jama, najvećih vertikalna najvećih spiljskih sustava i speleoloških objekata u eruptivnim stijenama¹.

U prvom popisu iznesene su najdublje jame na svijetu. Dubina svakog pojedinog objekta je procijenjena što je moguće točnije. P. Courbon se uglavnom služio svojim istraživanjima i rezultatima tih istraživanja. Kad je o nekom objektu postojalo više različitih podataka, dao je najrealniji, koji isključuje mogućnost veće pogreške. Neke starije podatke o dubini nekog objekta nije uzeo u obzir, jer ti podaci nisu bili potvrđeni.

Drugi popis donosi najveći »bunar« (franc. puits)², odnosno najveću apsolutnu vertikalu. P. Courbon napominje da treba razlikovati »bunar« (puits) od apsolutne vertikale, što je i inače predmet velikih diskusija.

¹ Taj popis je iznesen u »Atlas des grands gouffres du monde«, autor Paul Courbon. Atlas ima 50 stranica i sadrži listu najdubljih pećinskih sistema, najdubljih objekata u svakoj zemlji, velike vertikale itd., zatim lokaciju i historijat istraživanja objekata. Ima 59 tabli s profilima i tlocrtima nekih objekata koji su dublji od 500 metara. Može se nabaviti direktno kod izdavača: Librairie Scientifique et Ancienne, 20, rue des Fosses St-Bernard — Paris 5e. Plaća se čekom ili novčanom uplatnicom. Franco cijena je za jedan primjerak 32 FF, a za osam primjeraka (27 × 8) 216 FF.

² U našoj domaćoj speleološkoj terminologiji ne postoji adekvatan termin za francuski izraz puits (bunar, zdenac, majdan, rudnik, okno, rupa, jama). Za takav morfološki oblik kakav je puits, kod nas se upotrebljava izraz stepenica ili vertikala. (op. D. R.)

Naime, »bunar« (puits) sadrži odmorište, a apsolutna vertikala ne. Kako postoje odmorišta i »odmorišta«, postavlja se pitanje, šta se može zvati odmorištem. Po nekima odmorište bi trebalo zadržati bačeni kamen, no P. Courbon smatra da postoje odmorišta koja ne zadržavaju kamen, te da treba uzeti u obzir horizontalni presjek u nivou odmorišta, da se vidi, radi li se samo o jednom naboru, usjeku ili maloj izbočini jednog jedinog »bunara« (puits) ili o takvoj izbočini koja dozvoljava razdvajanje u dva »bunara« odnosno dvije apsolutne vertikale.

U trećem popisu su prikazani najdulji spiljski sustavi na svijetu. Courbon daje taj popis s rezervama, jer se te duljine ne mogu provjeriti, kao recimo dubine. Kod više primjera duljina spiljskog sustava je različito procijenjena, a nova istraživanja daju nove podatke. Osim toga velik broj spiljskih sustava nije topografski snimljen, a njihovi istraživači znaju dati upravo fantastične procjene. Tako za neke spilje, recimo Carlsbad Cave, podaci o duljini variraju između 11800 m i 53000 m.

U četvrtom popisu iznesene su duljine, odnosno dubine speleoloških sustava nastalih u eruptivnim stijenama.

Brojčane vrijednosti takvog tipa vrijede za dan izlaska tih podataka. Bilo bi potrebno da istraživači objave daljnja istraživanja i to ne samo u lokalnim publikacijama, nego na jednom mjestu koje bi bilo dostupno svima, a osim toga bilo bi korisno da se izabere osoba koja bi na internacionalnom planu prikupljala takve podatke i koordinirala istraživanja najvećih speleoloških objekata.

S francuskog preveo i obradio
Darko Rukavina

NAJDUBLJE JAME NA SVIJETU

1. Gouffre de la Pierre Saint-Martin (Francuska)	— 1171 m
2. Gouffre Berger (Francuska)	— 1141 m
3. Gouffre des Aiguilles (Francuska)	— 980 m (—960, +20)
4. Abisso Michele Gortani (Italija)	— 920 m
5. Gouffre du Cambou de Liard (Francuska)	— 908 m
6. Spluga della Preta (Italija)	— 886 m
7. Réseau Trombe (Francuska)	— 875 m (otprilike)
8. Grüberhornhöhle (Austrija)	— 854 m
9. Sumidero de Cellagua (Španjolska)	— 853 m (solidarno do 868 m)
10. Grotta di Monte Cucco (Italija)	— 853 m (—795, +26)
11. Réseau Ded (Kriška) (Francuska)	— 780 m
12. Sima de la Pena Blanca (Juhué) (Španjolska)	— 775 m (otprilike)
13. Jaskini Snieżnej (Poljska)	— 752 m
14. Ghar Parau (Iran)	— 751 m
15. Hölloch (Švicarska)	— 742 m (—111, +631)
16. Abisso Enrico Davanzo (Italija)	— 735 m (nedovršeno)
17. Gouffre Georges (Francuska)	— 726 m
18. Gouffre Lonny Peyret (Francuska)	— 717 m
19. Complesso di Piaggia Bella (Italija)	— 689 m
20. Gouffre Francis (Francuska)	— 688 m
21. Abisso di Bifurto (Italija)	— 633 m
22. Scialet de Génieux (Francuska)	— 675 m
23. Pološka jama (Jugoslavija)	— 674 m (—150, +542)

24. Antro di Corechia (Italija)	— 663 m
25. Gouffre du Caladaire (Francuska)	— 663 m
26. Abisso Cesare Prez (Italija)	— 627 m
27. Abisso Eugenio Boegan (Italija)	— 624 m
28. Gouffre Jean-Bernard (Francuska)	— 623 m
29. Faour Dara (Liban)	— 622 m
30. Brezno pod Gamsovo glavico (Jugoslavija)	— 615 m (procjenjeno isto tako i 440m)

NAJVEĆE VERTIKALE NA SVIJETU

1. El Sotano ou Sotano del Barro (Meksiko)	410 m
2. Abime de Provatina (Grčka)	392 m
3. Pot II (Francuska)	337 m
4. Sotano de las Golondrinas (Meksiko)	
manja vertikalna (savladana)	333 m
veća vertikalna (nesavladana)	376 m
5. Grand Puits d' Aphanicé (Francuska)	328 m
6. Puits Lépineux de la Pierre Saint-Martin (Spanjolska)	320 m
7. Puits Juhue de la Sima de la Blanca (Spanjolska)	502 m
8. Abisso Enrico Revel (Italija)	
manja vertikalna	299 m
veća vertikalna	316 m
9. Sotanito de Ahuacatlan (Meksiko)	238 m
10. Brezno na Levpah (Jugoslavija)	277 m
11. Torca del Vivero (Spanjolska)	275 m
12. Grallera de Guara (Spanjolska)	270 m
13. Puits de l'Assommoir (Francuska)	240 m
14. Il Gravatone (Italija)	224 m
15. Sotano de Coatmundí (Spanjolska)	220 m
16. P. 2 (Francuska)	220 m
17. D. 10 (Francuska)	220 m
18. Sima Txomin I (Spanjolska)	213 m
19. Kačna jama (Jugoslavija)	213 m
20. Sima del Mortero (Spanjolska)	210 m
21. Brezno pri Lipici (Jugoslavija)	207 m
22. Golet du Tambourin (Francuska)	205 m
23. Coume Ferrat (Francuska)	204 m
24. Torca Vega (Spanjolska)	200 m

NAJDULJI SPILJSKI SUSTAVI NA SVIJETU

1. Flint Ridge Cave System (Kentucky, USA)	233 000 m (1973)
2. Hölloch (Svicarska)	113 000 m (1972)
3. Greenbrier Cavern-Organ System (USA)	70 080 m (1972)
4. Peschtschera Optimitscheskaja (SSSR)	55 242 m (1970)
5. Sistema de Cuyaguateteja (Kuba)	52 700 m (1969)
6. Jewel Cave (USA)	50 400 m (1970)
7. Reseau de Palomera-Dolencias (Spanjolska)	46 000 m (1971)
8. Eisriesenwelt (Austrija)	42 000 m (1969)
9. Ogof Flynnon Ddu (Engleska)	37 000 m (1972)
10. Reseau de la Dent de Crolles (Francuska)	31 060 m (1971)
11. Blue Spring Cave (USA)	30 400 m (1969)
12. Reseau Trombe (Francuska)	30 000 m (1972)
13. Ozernaja Peschtschera (SSSR)	26 360 m (1969)
14. Lancaster-Easegill System (Engleska)	25 000 m (1972)
15. Carlsbad Cavern (USA)	24 000 m (1970)
16. Dachstein-Mammuthöhle (Austrija)	23 800 m (1972)
17. Baradla Barlang-Jaskyna Domic (Mađarska-ČSSR)	23 100 m (1972)
18. Postojnska jama-Planina (Jugoslavija)	23 100 m (1972)
19. Rimstone River Cave (USA)	23 000 m (1972)
20. Tome Moore-Berome Moore System (USA)	22 500 m (1972)
21. Goule de Foussoubie (Francuska)	22 500 m (1972)
22. Boutler Sinking Creek System (USA)	22 000 m (1972)
23. Tantalhöhle (Austrija)	21 700 m (1970)
24. Mystery Cave (USA)	21 000 m (1972)
25. New Fern Cave (USA)	21 000 m (1972)
26. Ogof Agen Allwedd (Engleska)	20 100 m (1970)
27. Caverna de Santo Tomas (Kuba) (možda se radi o jednom odjeljku Cuyaguateteje)	20 000 m (1969)

SPILJSKI SUSTAVI U ERUPTIVNIM STIJENAMA

Cueva del Viento (Kanarski otoci)	— 580 m
Cueva de los Verdes (Kanarski otoci)	6 100 m — 230 m
Surtshellir (Irska)	2 200 m
Raufarhorskellir (Irska)	1 500 m
Stephanshellir (Irska)	800 m